

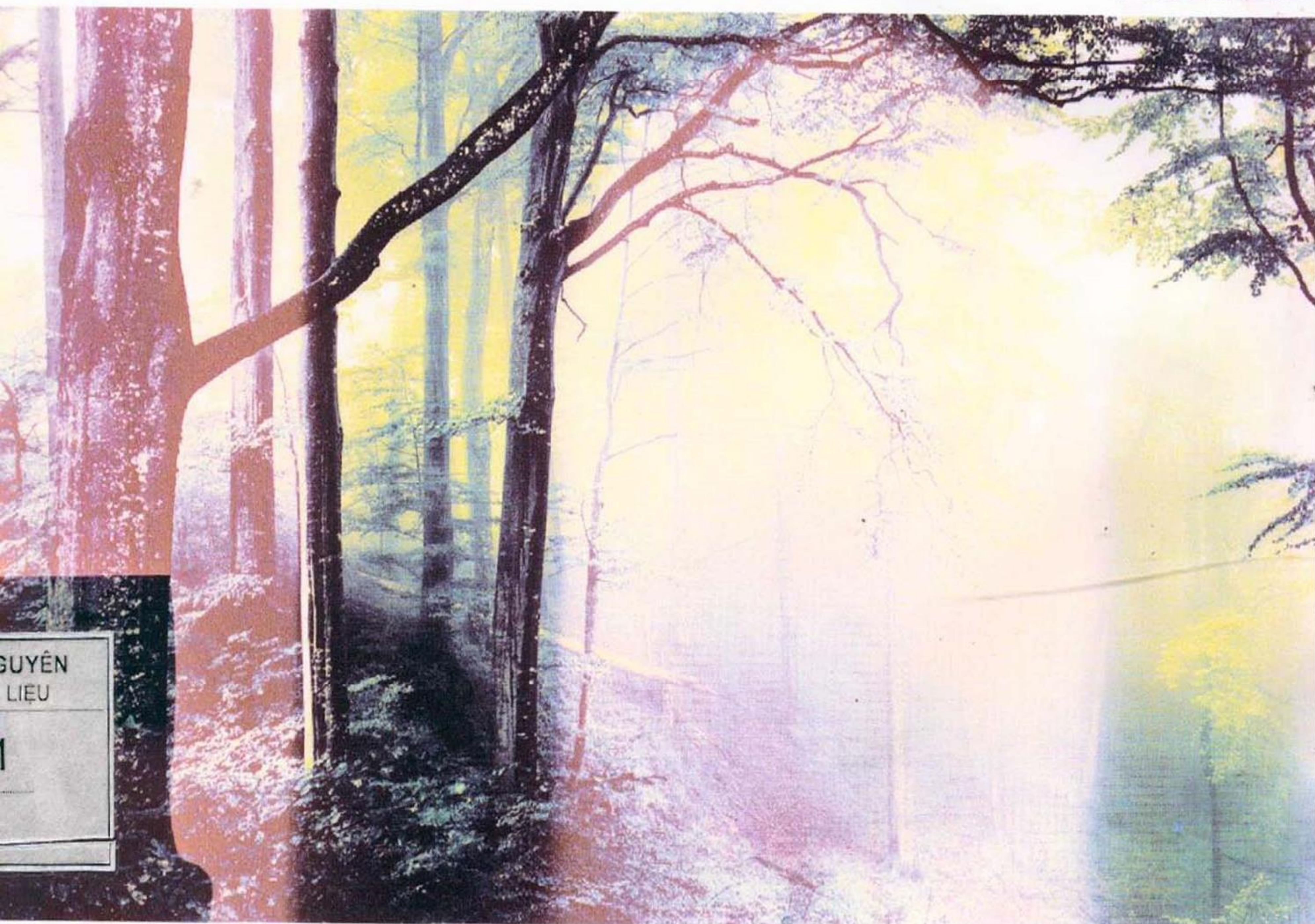
GT.0000027049

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC NÔNG LÂM

Trần Thị Thu Hà (chủ Biên)
Phạm Văn Điền - Nguyễn Thanh Tiến

GIÁO TRÌNH QUY HOẠCH LÂM NGHIỆP

ISBN 978-604-60-1587-1

GUYÊN
LIỆU

NHÀ XUẤT BẢN NÔNG NGHIỆP

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC NÔNG LÂM

TRẦN THỊ THU HÀ (chủ biên)
PHẠM VĂN ĐIỂN, NGUYỄN THANH TIẾN

ISBN 978-604-60-1587-1

GIÁO TRÌNH QUY HOẠCH LÂM NGHIỆP

(Giáo trình giảng dạy đại học ngành Lâm nghiệp và Quản lý tài nguyên rừng)

NHÀ XUẤT BẢN NÔNG NGHIỆP
Hà Nội - 2014

LỜI NÓI ĐẦU

Thực hiện việc đổi mới chương trình đào tạo kỹ sư Lâm nghiệp và Quản lý tài nguyên rừng của Trường Đại học Nông lâm Thái Nguyên đào tạo theo tín chỉ, các môn học chuyên ngành cần phải có sự cập nhật các kiến thức khoa học kỹ thuật cũng như cơ sở lý luận, khoa học xã hội. Việc biên soạn giáo trình các môn học cho các ngành đào tạo này là yêu cầu thiết thực đối với chiến lược đào tạo và đáp ứng nhu cầu của người học hiện nay. Đặc biệt, “Quy hoạch lâm nghiệp” là một môn học thuộc khối kiến thức chuyên ngành giúp cho người học giải quyết được vấn đề về lý luận và thực tiễn trong công tác quy hoạch và lập kế hoạch quản lý rừng, đất rừng hiệu quả và bền vững. Ngày nay, với sự phát triển khoa học nói chung, quy hoạch lâm nghiệp nói riêng, các cơ sở lý luận và thực tiễn trong công tác quy hoạch lâm nghiệp đã và đang thay đổi. Đặc biệt phát triển lâm nghiệp không còn đơn thuần chỉ cung cấp gỗ và lâm sản ngoài gỗ mà còn trở thành mục tiêu cung cấp dịch vụ môi trường nhằm giảm thiểu tác động của biến đổi khí hậu. Nhằm cập nhật các kiến thức mới và hết sức cần thiết cho sinh viên sau khi ra trường, nhóm tác giả xin trân trọng giới thiệu cuốn giáo trình “Quy hoạch Lâm nghiệp”.

Giáo trình này được biên soạn trên cơ sở đáp ứng mục tiêu của chương trình đào tạo kỹ sư Lâm nghiệp và Quản lý tài nguyên rừng của Trường Đại học Nông lâm Thái Nguyên. Bố cục của Giáo trình gồm 5 chương, trong đó: TS. Trần Thị Thu Hà (chủ biên) biên soạn Chương 1, Chương 2 và Chương 4; PGS.TS. Phạm Văn Điền biên soạn Chương 3; và TS. Nguyễn Thanh Tiến biên soạn Chương 5. Nội dung của các chương như sau:

- Chương 1: Cơ sở lý luận và pháp lý của quy hoạch lâm nghiệp
- Chương 2: Cơ sở kỹ thuật của quy hoạch lâm nghiệp
- Chương 3: Quy hoạch lâm nghiệp hướng tới quản lý rừng bền vững
- Chương 4: Các loại hình quy hoạch lâm nghiệp
- Chương 5: Các bước tiến hành trong quy hoạch lâm nghiệp.

Nhân dịp này, nhóm tác giả chân thành cảm ơn sự quan tâm và đóng góp ý kiến của các nhà khoa học, các đồng nghiệp và các bạn đọc xa gần. Mặc dù khi biên soạn các tác giả đã cố gắng bám sát mục tiêu và chương trình đào tạo để giáo trình bảo đảm tính hiện đại và phù hợp với thực tiễn Lâm nghiệp Việt Nam, nhưng chắc chắn không thể tránh khỏi những thiếu sót. Chúng tôi rất mong nhận được những ý kiến quý báu của các nhà khoa học, các bạn đồng nghiệp và các độc giả để giáo trình được hoàn thiện ở lần xuất bản sau.

Nhóm tác giả

MỤC LỤC

LỜI NÓI ĐẦU	3
Chương 1: CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ PHÁP LÝ CỦA QUY HOẠCH LÂM NGHIỆP	9
1.1. TỔNG QUAN VỀ QUY HOẠCH LÂM NGHIỆP	9
1.1.1. Khái niệm về quy hoạch lâm nghiệp	9
1.1.2. Mục đích, đối tượng, nhiệm vụ và tính chất của quy hoạch lâm nghiệp	10
1.1.3. Mối quan hệ giữa môn quy hoạch lâm nghiệp và các môn học khác	13
1.1.4. Lịch sử phát triển quy hoạch lâm nghiệp trên thế giới và ở Việt Nam	14
1.1.5. Phương pháp tiếp cận trong quy hoạch lâm nghiệp	16
1.2. CƠ SỞ LÝ LUẬN CỦA QUY HOẠCH LÂM NGHIỆP	17
1.2.1. Cơ sở pháp lý của Quy hoạch lâm nghiệp	17
1.2.2. Các cơ sở kinh tế - xã hội của quy hoạch lâm nghiệp	45
1.2.3. Cơ sở môi trường của quy hoạch lâm nghiệp	46
Chương 2: CƠ SỞ KỸ THUẬT CỦA QUY HOẠCH LÂM NGHIỆP	49
2.1. LÂM PHẦN VÀ TUỔI LÂM PHẦN	49
2.1.1. Lâm phần	49
2.1.2. Tuổi lâm phần	49
2.2. CHU KỲ KINH DOANH	51
2.2.1. Thành thực rừng	52
2.2.2. Tuổi khai thác chính và năm hồi quy	65
2.3. PHÂN CHIA RỪNG	72
2.3.1. Phân chia rừng theo lãnh thổ	72
2.3.2. Phân chia rừng theo hiện trạng thảm che	73
2.3.3. Phân chia rừng theo ý nghĩa kinh tế	75
2.3.4. Phân chia rừng theo hình thức sở hữu	77
2.3.5. Phân chia rừng theo phân bố tự nhiên	78
2.3.6. Phân loại rừng theo Thông tư 34 của Bộ Nông nghiệp và PTNT	79
Chương 3. QUY HOẠCH LÂM NGHIỆP HƯỚNG TỚI QUẢN LÝ RỪNG BỀN VỮNG	83
3.1. NHẬN THỨC CHUNG VỀ QUẢN LÝ RỪNG BỀN VỮNG	83
3.1.1. Khái niệm và nguyên tắc quản lý rừng bền vững	83
3.1.2. Bộ tiêu chuẩn quản lý rừng bền vững	85
3.1.3. Khảo sát, đánh giá việc thực hiện quản lý rừng bền vững	88
3.1.4. Chứng chỉ rừng	94
3.2. SẢN XUẤT LIÊN TỤC TRONG QUẢN LÝ RỪNG BỀN VỮNG	97
3.2.1. Vốn rừng chuẩn	97
3.2.2. Chuẩn hóa cấu trúc vốn rừng	100
3.2.3. Chuẩn hóa độ lớn vốn rừng	103

3.3. LẬP KẾ HOẠCH QUẢN LÝ RỪNG BỀN VỮNG	106
3.3.1. Khái quát về lập kế hoạch quản lý rừng bền vững	106
3.3.2. Một số nội dung chủ yếu của lập kế hoạch quản lý rừng bền vững	108
Chương 4: CÁC LOẠI HÌNH QUY HOẠCH LÂM NGHIỆP	117
4.1. QUY HOẠCH LÂM NGHIỆP THEO CẤP LÃNH THỎ	117
4.1.1. Quy hoạch lâm nghiệp toàn quốc	117
4.1.2. Quy hoạch lâm nghiệp cấp tỉnh	118
4.1.3. Quy hoạch lâm nghiệp cấp huyện	119
4.1.4. Lập kế hoạch sử dụng đất lâm nghiệp cấp xã có sự tham gia	119
4.2. QUY HOẠCH LÂM NGHIỆP CHO CÁC CẤP QUẢN LÝ SẢN XUẤT KINH DOANH	128
4.3. QUY HOẠCH LÂM NGHIỆP CHO CÁC ĐỐI TƯỢNG KHÁC	128
4.3.1. Quy hoạch các khu rừng phòng hộ	129
4.3.2. Quy hoạch các khu rừng đặc dụng	135
4.3.3. Quy hoạch phát triển sản xuất lâm nông nghiệp cho các cộng đồng làng bản và trang trại lâm nghiệp hộ gia đình	136
4.4. QUY HOẠCH MÔI TRƯỜNG RỪNG	137
4.4.1. Khái niệm quy hoạch môi trường rừng	137
4.4.2. Nguyên tắc quy hoạch môi trường rừng	139
4.4.3. Loại hình quy hoạch môi trường rừng	140
4.4.4. Nội dung quy hoạch môi trường rừng	141
4.4.5. Phương pháp quy hoạch môi trường rừng	143
Chương 5: CÁC BƯỚC TIẾN HÀNH TRONG QUY HOẠCH LÂM NGHIỆP	149
5.1. CÁC BƯỚC CÔNG VIỆC TRONG CÔNG TÁC QUY HOẠCH LÂM NGHIỆP	149
5.1.1. Công tác chuẩn bị	149
5.1.2. Điều tra điều kiện cơ bản của đối tượng quy hoạch	150
5.1.3. Điều tra thống kê mô tả tài nguyên rừng	152
5.1.4. Điều tra thu thập các tài liệu chuyên đề	160
5.1.5. Xây dựng phương án quy hoạch	164
5.1.6. Hội nghị thẩm định và chế độ hội nghị, kiểm tra công tác quy hoạch lâm nghiệp	169
5.1.7. Thành quả của công tác quy hoạch lâm nghiệp	170
5.1.8. Kiểm tra thực hiện phương án quy hoạch lâm nghiệp	171
5.2. TÓM TẮT NỘI DUNG BẢN THUYẾT MINH PHƯƠNG ÁN QUY HOẠCH LÂM NGHIỆP	171
TÀI LIỆU THAM KHẢO	175

MỘT SỐ TỪ, CỤM TỪ VIẾT TẮT

CCR	Chứng chỉ rừng
CDM	Cơ chế phát triển sạch
CG	chuyên gia
CHXHCN	Cộng hòa xã hội chủ nghĩa
D	Đường kính
ĐDSH	Đa dạng sinh học
ĐGNB	Đánh giá nội bộ
ĐGTĐMTXH	Đánh giá tác động Môi trường xã hội
FSC	Hội đồng Quản trị rừng
GDP	Tăng trưởng bình quân
H	Chiều cao
HĐND	Hội đồng nhân dân
HĐTVĐĐ	Hội đồng tư vấn đất đai
ILO	Tổ chức Lao động Quốc tế
ITTO	Tổ chức Gỗ nhiệt đới
KH	Kế hoạch
KHSD	kế hoạch sử dụng
KHSDĐLN	Kế hoạch sử dụng đất lâm nghiệp
KT	Kinh tế
M/ha	Trữ lượng
MARD	Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn
MT	Môi trường
NN&PTNT	Nông nghiệp và Phát triển nông thôn
ÔĐV	Ô định vị
P&C	Những tiêu chuẩn và tiêu chí quản lý rừng

P&C&L	Nguyên tắc, tiêu chuẩn và tiêu chí
PRA	Đánh giá nhanh nông thôn
QHLN	Quy hoạch lâm nghiệp
QHSDĐLN	Quy hoạch sử dụng đất lâm nghiệp
QLR	Quản lý rừng
QLRBV	Quản lý rừng bền vững
RBTC	Giá trị bảo tồn cao
TCT	Tổ công tác
TTCP	Thủ tướng Chính phủ
UBND	Ủy ban nhân dân
USD	Đô la Mỹ
XH	Xã hội

Chương 1 : CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ PHÁP LÝ CỦA QUY HOẠCH LÂM NGHIỆP

1.1. TỔNG QUAN VỀ QUY HOẠCH LÂM NGHIỆP

1.1.1. Khái niệm về quy hoạch lâm nghiệp

Lâm nghiệp là một ngành quan trọng của nền kinh tế quốc dân. Đối tượng sản xuất, kinh doanh của ngành lâm nghiệp là tài nguyên rừng, bao gồm rừng và đất rừng. Tác dụng của ngành lâm nghiệp đối với nền kinh tế có nhiều mặt, không chỉ cung cấp lâm, đặc sản rừng mà còn có tác dụng rất lớn về cung cấp dịch vụ môi trường như bảo vệ môi trường, điều hòa khí hậu, giữ đất, giữ nước, phòng hộ, văn hóa cảnh quan, du lịch sinh thái...

Rừng nước ta phân bố không đều, điều kiện tự nhiên, kinh tế xã hội rất khác nhau, nhu cầu của các địa phương và các ngành kinh tế khác đối với lâm nghiệp cũng không giống nhau. Vì vậy, cần phải tiến hành quy hoạch lâm nghiệp nhằm bố trí hợp lý về không gian tài nguyên rừng và bố trí cân đối các hạng mục sản xuất kinh doanh theo các cấp quản lý lãnh thổ và cho các đối tượng sản xuất kinh doanh khác nhau làm cơ sở cho việc lập kế hoạch, định hướng cho sản xuất kinh doanh lâm nghiệp đáp ứng nhu cầu lâm sản cho nền kinh tế quốc dân, cho kinh tế địa phương, cho xuất khẩu và cho đời sống nhân dân, đồng thời phát huy những tác dụng cung cấp dịch vụ môi trường của rừng.

Có nhiều quan điểm, khái niệm về quy hoạch trên thế giới cũng như ở Việt Nam. Theo Nguyễn Ngọc Nông & cộng sự (2004): “Quy hoạch là một quá trình lý thuyết về tư tưởng có quan hệ với sự vật, sự việc được hình thành và thể hiện qua một quá trình hành động thực tế. Quá trình này giúp nhà quy hoạch tính toán và đề xuất những hoạt động cụ thể để đạt được mục tiêu”.

Theo Bảo Huy & cộng sự (2002), khái niệm Quy hoạch lâm nghiệp là “Quy hoạch lâm nghiệp bao gồm việc lập kế hoạch và quản lý kế hoạch phát triển lâm nghiệp; lập kế hoạch là việc điều tra khảo sát và phân tích các tình hình hiện tại và xác định các nhu cầu trong tương lai để lập kế hoạch hành động nhằm đáp ứng các nhu cầu đó; và quản lý là thiết lập các giải pháp để thực thi các hoạt động”.

Quy hoạch lâm nghiệp được thực hiện ở các cấp quản lý rất khác nhau về phạm vi gồm cấp toàn cầu hoặc khu vực; cấp quốc gia hoặc cấp tỉnh; cấp huyện, cấp xã, dự án hoặc vùng đầu nguồn và cấp thôn buôn/làng hoặc các tiểu khu rừng. Quy hoạch lâm nghiệp còn áp dụng cho các đối tượng sản xuất kinh doanh khác nhau như doanh nghiệp lâm nghiệp hoặc công ty lâm nghiệp; trang trại hoặc nhóm/hộ gia đình.

Như vậy khái niệm quy hoạch lâm nghiệp là sự kết hợp giữa ý tưởng với thực tiễn để lập và thực hiện kế hoạch phát triển tài nguyên rừng một cách hợp lý theo không gian

và thời gian. Đồng thời bố trí hài hòa các hạng mục kinh doanh theo cấp quản lý sản xuất, làm cơ sở định hướng cho sản xuất kinh doanh lâm nghiệp hiệu quả, đáp ứng nhu cầu lâm sản và quản lý, sử dụng rừng lâu dài bền vững.

1.1.2. Mục đích, đối tượng, nhiệm vụ và tính chất của quy hoạch lâm nghiệp

1.1.2.1. Mục đích của quy hoạch lâm nghiệp

Mục đích của quy hoạch lâm nghiệp là tổ chức kinh doanh toàn diện, hợp lý nhằm khai thác tài nguyên rừng (rừng và đất rừng) và phát huy những tính năng có lợi khác của rừng một cách bền vững phục vụ cho yêu cầu về lâm sản cho nền kinh tế quốc dân, đời sống của nhân dân, xuất khẩu cũng như duy trì các tính năng và tác dụng của rừng như phòng hộ bảo vệ đất, giữ nước, bảo vệ môi trường sinh thái, văn hóa cảnh quan và các dịch vụ môi trường khác của rừng. Nói đúng hơn quy hoạch lâm nghiệp có mục đích là tổ chức kinh doanh rừng và đất rừng theo hướng bền vững về cả ba khía cạnh kinh tế, xã hội và môi trường.

1.1.2.2. Đối tượng của quy hoạch lâm nghiệp

Tùy theo phạm vi của công tác quy hoạch mà đối tượng quy hoạch có thể lớn nhỏ khác nhau được phân theo các hình thức tổ chức khác nhau, đó là quy hoạch lâm nghiệp cho các cấp quản lý lãnh thổ, quy hoạch lâm nghiệp cho các cấp quản lý sản xuất kinh doanh và quy hoạch lâm nghiệp cho các đối tượng khác như khu phòng hộ, đặc dụng, thôn bản...

Đối tượng quy hoạch theo các cấp quản lý lãnh thổ thường bao gồm diện tích quản lý theo các đơn vị hành chính gồm các cấp toàn quốc, tỉnh, huyện và xã. Nội dung quy hoạch lâm nghiệp cho các cấp lãnh thổ căn cứ vào quy hoạch phát triển kinh tế - xã hội đề ra phương hướng và nhiệm vụ sản xuất, kinh doanh có tính nguyên tắc nhằm phát triển kinh tế lâm nghiệp trong phạm vi các cấp quản lý đó.

Quy hoạch lâm nghiệp cho các cấp quản lý sản xuất, kinh doanh thường lấy các các công ty lâm nghiệp, doanh nghiệp lâm nghiệp. Đặc biệt, trong quá trình chuyển đổi từ nền lâm nghiệp truyền thống (nhà nước) sang lâm nghiệp xã hội (nhân dân), một bộ phận diện tích rừng và đất rừng được giao cho các tổ chức và các hộ gia đình quản lý, sử dụng nên đối tượng quy hoạch lâm nghiệp còn bao hàm diện tích đất đai, tài nguyên rừng của các doanh nghiệp tư nhân, các tổ chức tập thể, cộng đồng thôn bản, hợp tác xã và các hộ gia đình.

1.1.2.3. Nhiệm vụ của quy hoạch lâm nghiệp

a) Tổ chức điều tra, kiểm kê, phúc tra về tài nguyên rừng

Để có thể xây dựng được phương án quy hoạch hợp lý nhằm phát huy tác dụng của nó trong chỉ đạo sản xuất, cần tiến hành điều tra đầy đủ, chính xác các nguồn tài liệu sau:

- Số lượng, chất lượng và đặc điểm phân bố các loại đất đai, tài nguyên rừng.